

LUTKOVNO GLEDALIŠČE
LJUBLJANA

Erich Kästner Emil in detektivi

SEZONA 2014/15

*Kraljestvo
domišljije*

Izdajatelj

Lutkovno gledališče Ljubljana,
za izdajatelja **Uroš Korenčan**

Urednica

Nataša Bučar

Avtorica besedila

Simona Hamer

Avtorici Detektivske vadnice

Milanka Fabjančič in Teja Kleč

Lektorica

Irena Androjna Mencinger

Ilustracije in oblikovanje

Milanka Fabjančič in Teja Kleč

Fotografije

Gregor Gobec

Tisk **Kocman Grafika, d. n. o.**

Naklada 2500 izvodov

September 2014

Erich Kästner
Emil in detektivki
Emil und die Detektive (1929)

Premiera
25. septembra
2014

Emil **Nik Škrlec, k. g.**

Grundeis, Kip velikega nadvojvode
Karla **Jernej Kuntner**

Gustav, Fant v Neustadtu,
Gospa 2 v Berlinu **Rok Kunaver**

Profesor, Zvočnik na vlaku, Sprevodnik
na tramvaju, Berlinčan **Jan Bučar**

Babica, Bančnik, Bajsa v Neustadtu,
Berlinčanka **Nina Skrbinšek**

Mama, Petzold, Gospa 1 v Berlinu
Alenka Tetičkovič

Poni Klobuček, Punca v Neustadtu,
Berlinčanka **Ajda Toman**

Gerold, Jeschke, Policaj 2, Gospod 1
v Berlinu, Natakari **Matevž Müller, k. g.**

Dienstag, Policaj, Bajsini mož
v Neustadtu, Gospod 2 v Berlinu,
Glas po radiu **Jure Lajovic**

Režiserka **Ajda Valci**

Avtorici dramatizacije **Simona Hamer, Ajda Valci**
Dramaturginja **Simona Hamer**

Avtorica scenografije in kostumografije **Jasna Vastl**
Skladatelj **Saša Lušič**
Avtor songov (besedilo, glasba) **Robert Jukič**
Koreograf **Sebastjan Starič**
Oblikovalec luči **Igor Remeta**
Lektorica **Irena Androjna Mencinger**

Producentka **Pija Bodlaj**
Vodja predstave in tonski mojster **Aca Ilić**

Lučni mojster **Srečo Brezovar**
Scenski tehnik **Tomo Hvastja**
Oblikovanje maske in frizur **Nina Jordanovski**
Izdelava scene, predelava rekvizitov in kostumov
Sandra Birjukov, Iztok Bobič, Jernej Remše, s. p.,
Zoran Srdić, Urška Štrukelj, Marjeta Valjavec,
Ključavničarstvo **Uroš Mehle, s. p.**
Izdelava slamninkov **Joži Košak**
Garderoberki **Daša Jordanovski, Maša Erčulj**

Vsi za enega, eden za vse ali Emil in detektivi

Simona Hamer,
dramaturginja

»Zemlja je bila nekoč zdavnaj raj, pravijo.
Mogoče je vse. Zemlja bi spet lahko postala
raj. Vse je mogoče!«

Erich Kästner v *Pikici in Tončku*

Nemški pisatelj, pesnik, novinar in urednik Erich Kästner je eden tistih književnikov, ki ti zleze pod kožo. Z močno humanistično držo in (ponekod pikrim) humorjem še danes – več kot stoletje po svojem rojstvu – na svojstven način, brez žugajoče dvignjenega prsta, vzgaja otroke in odrasle.

Čeprav je Kästner največje uspehe doživel kot mladinski pisatelj s knjigami, kot so *Emil in detektivi* (1929), *Pikica in Tonček* (1931), *Leteča učilnica* (1933) in *Dvojčici* (1949), pa je v svoji poeziji in prozi tudi izjemno kritično obravnaval takratno nemško družbo, prebujajoči se nacizem in militarizem. *Mladina kriči!* (Das Jugend Scheit!) je bila njegova prva pesem, ki je leta 1919 ugledala luč sveta v šolskem časopisu. Zbirka poezije *Herz an Teile* (1928) in roman *Fabian* (1931), podnaslovljen kot zgodba moralista, sta 10. maja 1933 gorela na Hitlerjevi knjižni grmadi; Kästner je bil označen kot politično nezaželen, izdajanje njegovih del pa je bilo v Nemčiji prepovedano vse do konca druge svetovne vojne.

Kakršnakoli oblika represije je bila za Kästnerja kot aktivnega pacifista nedopustna, to pa izvira iz globoke zaznamovanosti z izkušnjo prve svetovne vojne.
»Svetovna vojna se je začela, moje otroštvo se je

Detektivska vadnica

2.

Pričeske vrlih mož in žena

E _ O _ _ _

V A L _ N _ I N V _ D _ I _

P _ I _ Č _ V A J _ _ _ J A

L _ L _ N _ _ Y

M _ J _ A V _ H _ V _ I K

J _ N _ Z V A J _ _ _ D V A L _ _ _ O R

1.

Kako se imenuje blago, ki so ga včasih uporabljali za elegantne moške obleke in površnike?

- a) tvid
- b) šotorsko platno
- c) poliester

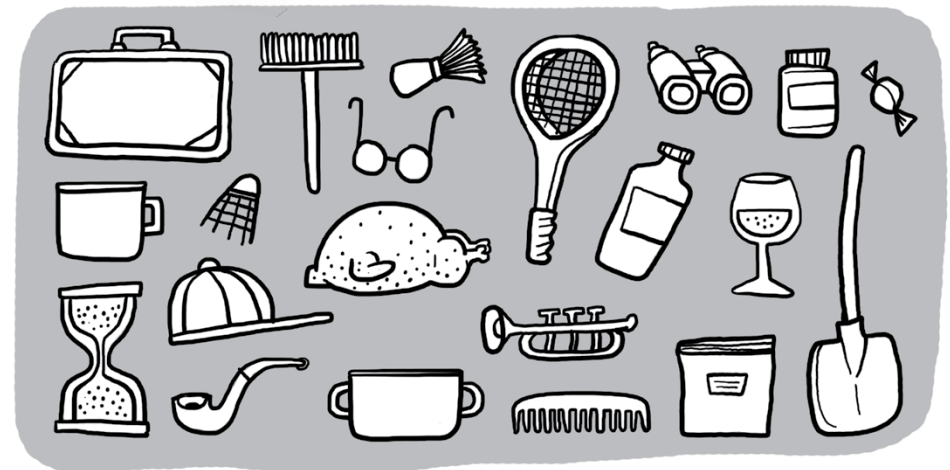
3.

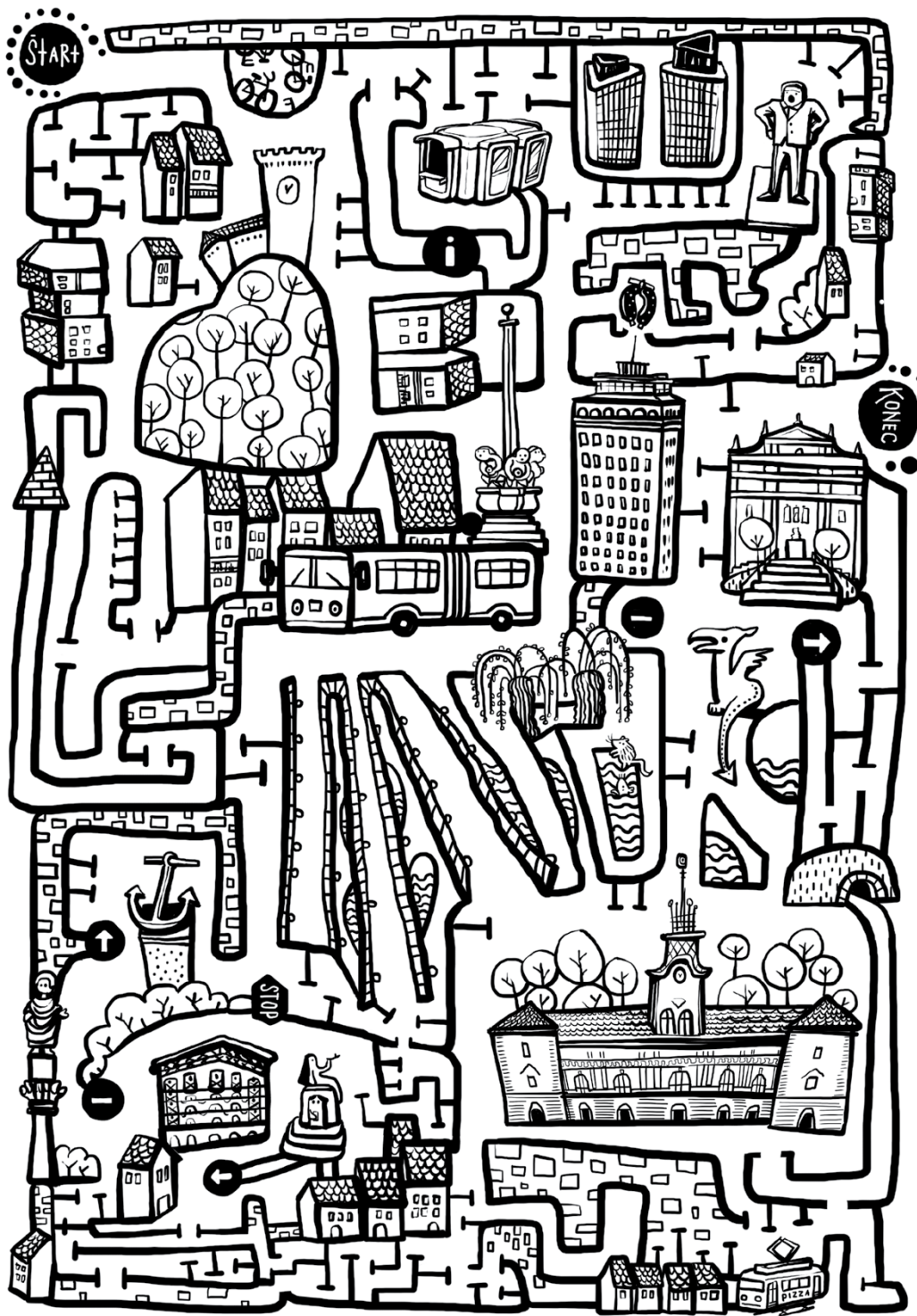
Največjemu slovenskemu pesniku doriši brke in rdeč nos.

4.

Poišči naslednje oblike na sliki zgoraj.

5.

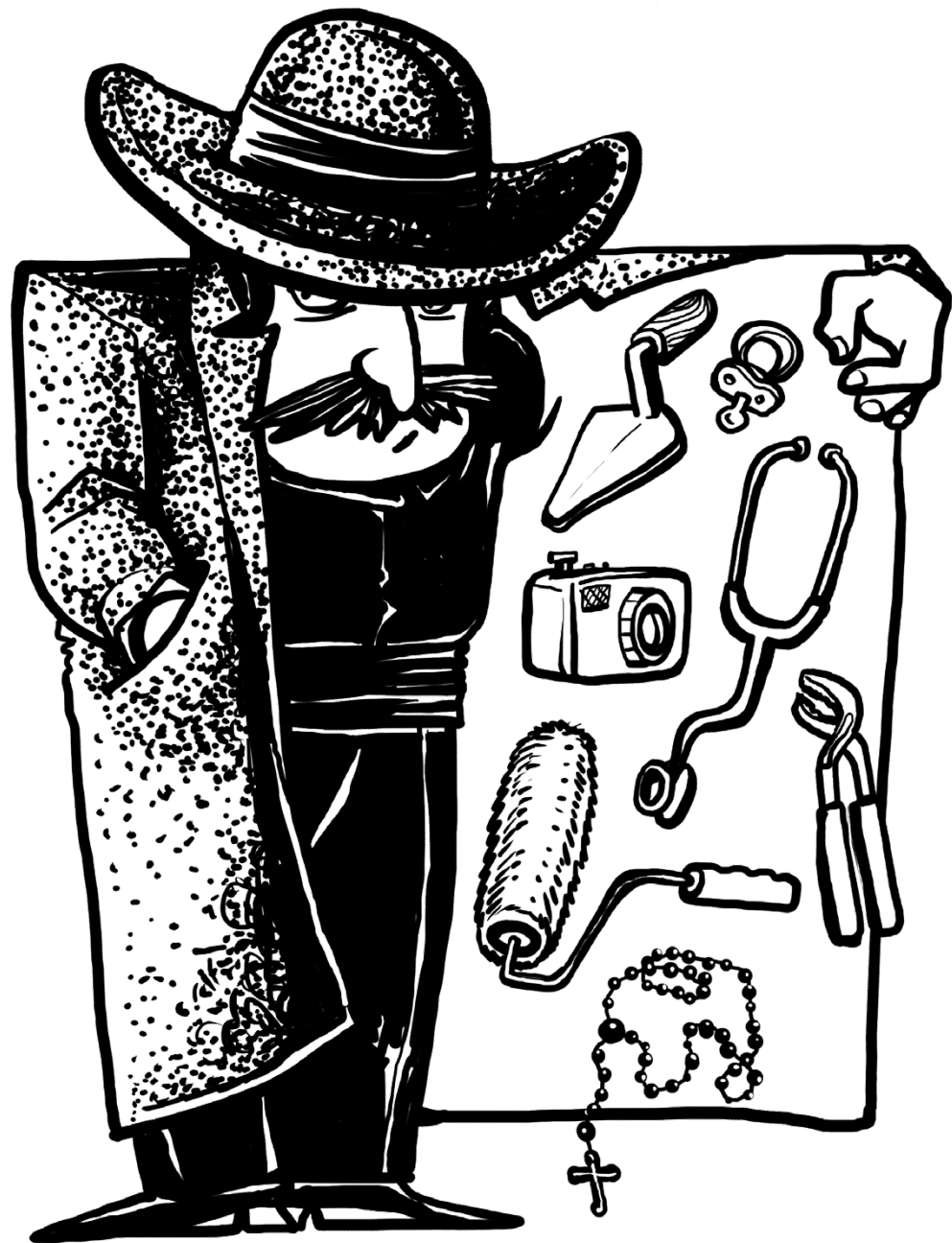

Poišči najbližjo pot do zmikavta.

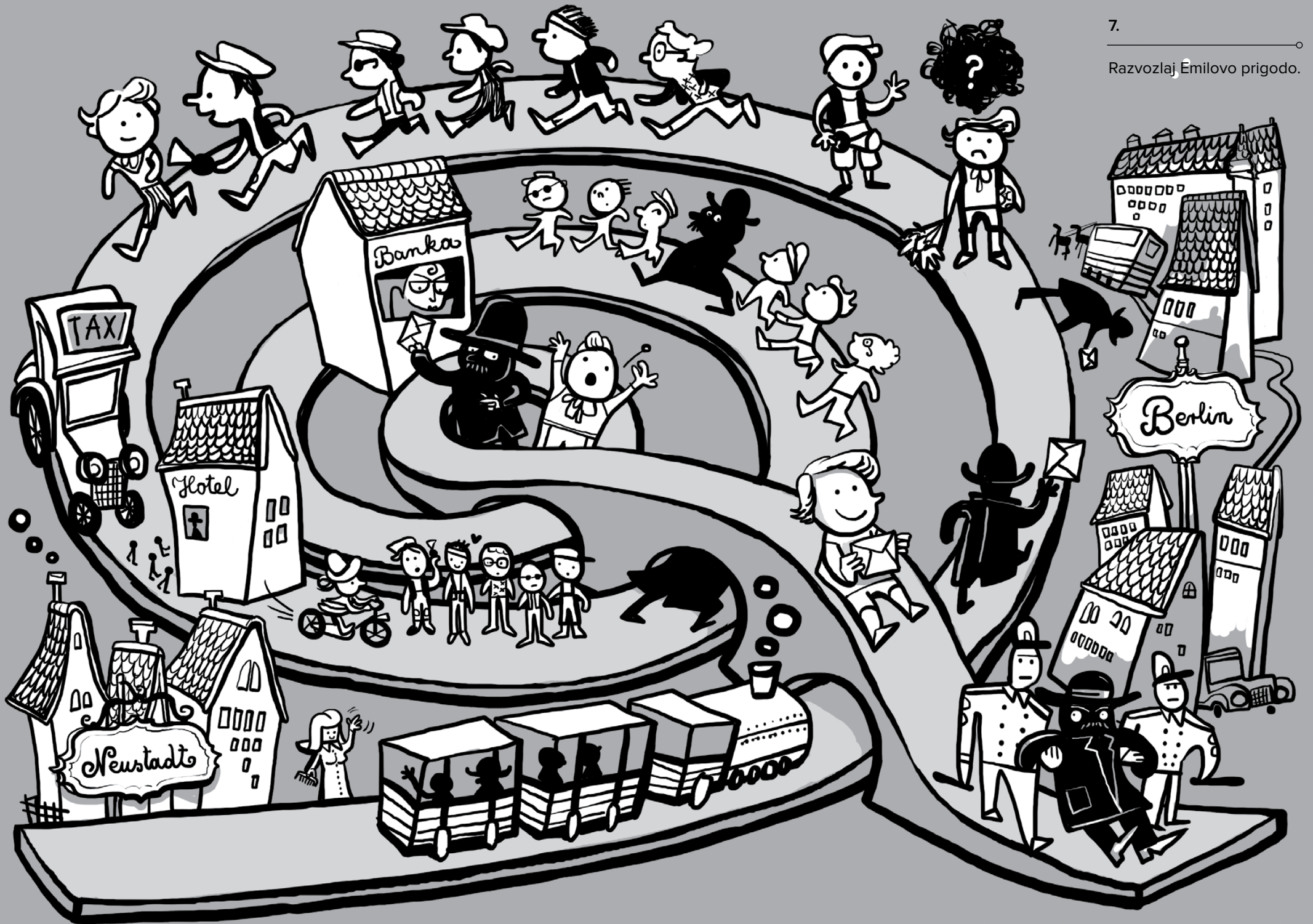
6.

Ugani, koga vse je okradel.

Po napeti pustolovščini sledi pojedina. Koliko posode bo morala pomiti Poni?

O junakih včasih pišejo tudi v časopisih. Reši križanko.

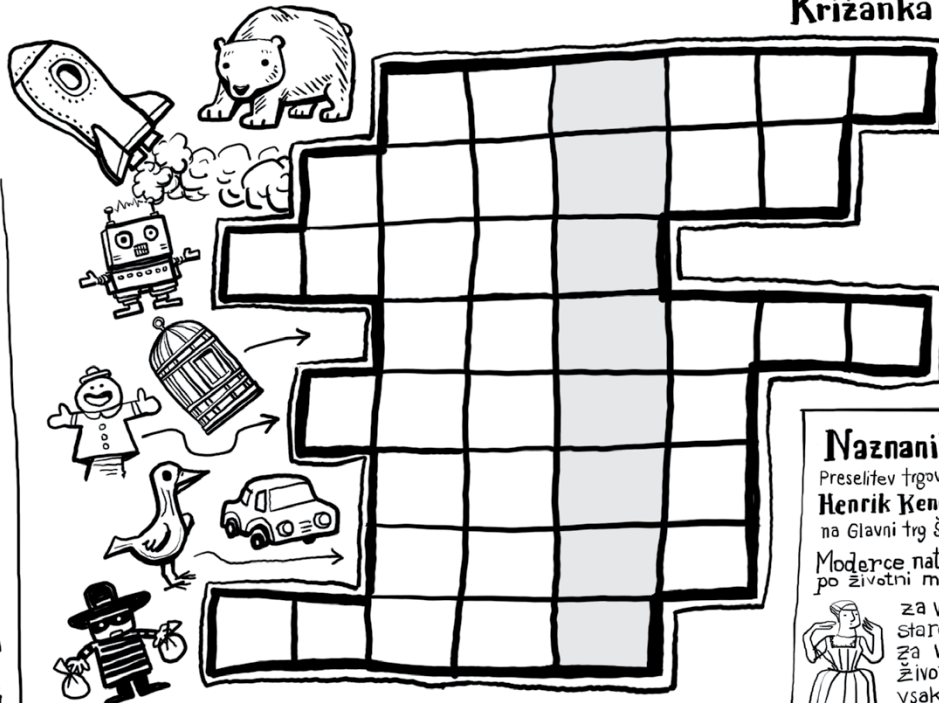
Emil in detektivli ugnali razvpitega zmikavca Grundeisa

Berlin znova spokojen

Davi je skupina bistroumnih fantičev z vrafolomnimi manevri in obilico srčnosti zasačila ter razkinkala zloglasnega nepridiprava, ki menja imena hitreje od spodnjega penla. Danes mu recimo Grundeis, pred nekaj dnevi pa je pod imenom Herr Miller izvedel še enega v nizu pederznih bančnih ropov na jugu Berlina. Prebivalci bodo dobili svoje prihranke nazaj, takoj ko bo jasna resnična identiteta dotičnega podleža.

Emil Tischbein je prejemnik bogate nagrade, ki jo je razpisala banka. Večino namerava deček vložiti v družinsko tverdko „Bajna Trajna“.

Križanka

Naznanilo

Preselitev trgovine
Henrik Kenda
na Glavni trg št. 3

Moderce natančno
po životni meri

za vsako
starost,
za vsaki
život, za
vsako
fačo.

C

Razu
Obče
Litu.
zani

ovi.
rec
kil
raz
le
An
Vo
ži
ba
go

REŠITEV

Pravi detektiv je pozoren
na vsako piko in packo,
dlako in čačko.

Če si po detektivsko opazoval
besedila nalog, boš v spodnja
polja zlahka zapisal označene
črke in odkril skrivnostno sporočilo.

Čestitke!

Postal/a si detektivski/ska vajenec/ka prvega reda.

končalo,« je zapisal v avtobiografski knjigi *Ko sem še majhen bil* (1957). Grozote vojne in njene posledice, ki so se v povojni Weimarski republiki zrcalile skozi vse večjo revščino in bedo nižjih slojev ter nebrzdano razsipništvo višjih slojev, predstavljajo Kästnerjev literarni kontekst. Prav revščina je bila sestavni del Kästnerjevega zgodnjega otroštva, najstništva in študentskih let, ko je bil med študijem filozofije, germanistike in teatrologije prisiljen opravljati šest služb, da se je nekako prebil skozi realnost hiperinflacije tistega časa. Kar se je začelo kot zlata dvajseta (Goldene Zwanzige), s pomembnimi premiki na področju delavskih pravic, ženske emancipacije in vsesplošne sle po življenju, ki se je v Berlinu naselila v lokale sumljivega slovesa, kjer se je pilo, plesalo, ljubilo in poslušalo jazz, se je postopoma sesuvalo, dokler se ni 25. oktobra 1929 raztreščilo na prafaktorje. Gospodarska kriza, ki je vrhunec dosegla s črnim petkom na Wall Streetu, je za Nemčijo, ki je večino svojih hipotekarnih posojil za obnovo popolnoma porušene države vezala na ameriške banke, pomenila drastičen padec BDP-ja in skoraj takojšnje povečanje brezposelnih s 7 (1928) na 15 odstotkov, v naslednjih treh letih pa se je ta delež povečal na 30 odstotkov. Premo sorazmerno je raslo tudi število zagrizenih nacistov in podpornikov nacionalsocialistične stranke Adolfa Hitlerja, in to je okolje, v katerem živi in odrasča Emil, deček iz Neustadta, ki se v Kästnerjevi zgodbi odpravi na počitnice k babici in sestrični Poni Klobuček, v Berlin.

Prav postavitev zgodbe in junakov v realno nemško okolje na koncu 20. let prejšnjega stoletja je ob nastanku *Emila in detektivov* pomenila absolutno

novost na področju mladinske literature. Takratna otroška literatura je bila namreč izrazito pravljlična in glavni junaki so bili vse prej kot realni fantiči in deklički, ki bi jih lahko srečali na ulici. Na mesto princev in vitezov je stopil Emil Tischbein, sin poštenih in skromnih vaščanov, ki svojih nasprotnikov ne premaga s čarobno paličico, ampak s pametjo in iznajdljivostjo, in knjiga je naletela na neverjeten – in vse kaže, da tudi večer – uspeh pri mladih bralcih, njihovih starših, pa tudi kritikih. Samo v Nemčiji je bila Emilova berlinska dogodivščina prodana v več kot dva milijona izvodih, danes pa je prevedena že v 59 jezikov.

Kästner kot prvi mladinski pisatelj postavi svojo zgodbo v realne, otrokom dobro poznane prostore in ne v neke oddaljene, imaginarne pokrajine. Sicer izmišljeno malo mestece Neustadt, povzeto po dresdenskem istoimenskem revnejšem predelu, v katerem je avtor odraščal, in v mestu Berlin postaneta kulisa napete kriminalno-detektivske zgodbe. Realna prizorišča in tuzemeljske junake ohranja tudi v kasnejših mladinskih delih (*Pikica in Tonček, Leteča učilnica ...*). Poleg segmenta (takratne) realnosti pa je Kästner pogosto tudi avtobiografski; tovrstni elementi se kažejo na več mestih in jih avtor nikoli ne skriva. Kästner rad vstopa in nastopa v svojih zgodbah kot aktivni spremljevalec svojih junakov ali prvoosebni pripovedovalec, ki svoje bralce ponekod tudi neposredno nagovarja. V Emilu in detektivih najdemo uvod, v katerem pisatelj pojasni genezo knjige (ker, veste, v resnici je hotel napisati zgodbo o Peteršiljčici, pa se ni mogel spomniti, koliko nog ima kit) in se kasneje, kot novinar, tudi pojavi v zgodbi.

Kästnerjevi glavni liki v mladinski literaturi so vedno otroci; dečki in deklice, stari od sedem do štirinajst let. So čisto takšni kot otroci, ki jih lahko srečate na ulici, le da jih je pisatelj malo idealiziral s tem, da je izraziteje poudaril njihove pozitivne lastnosti. Tako v Emilu in detektivih, pa tudi v drugih zgodbah, srečamo dobre učence, ki pa nikakor niso togi stremuhi, ampak so vedno pripravljeni za akcijo – še posebej, če gre za pravično stvar. Takrat so se pripravljene postaviti po robu tudi negativnim odraslim likom. Imeti srce na pravem mestu je ključna karakteristika Kästnerjevega junaka in takšen je nedvomno naš Emil, pa tudi njegovi berlinski prijatelji.

Ker se šele v težavah izkaže, iz kakšnega testa je v resnici zgneten posameznik, igra v Kästnerjevi socialnorealistični detektivki najpomembnejšo vlogo pravzaprav sto štirideset mark oziroma lopov Grundeis, ki ta denar Emilu ukrade. Emil živi namreč sam z mamo, močno in samostojno žensko, ki se revščine otepa tako, da frizira neustadtske glave. Sto štirideset mark, ki jih je z veliko težavo prihranila, je njen mesečni zaslužek. »Marsikdo od vas bo gotovo menil, da se zaradi sto štiridesetih mark zares ni treba tako temeljito dogovarjati kakor gospa Tischbeinova s svojim fantom. In kadar kdo zasluži po dva ali dvajset tisoč ali celo sto tisoč mark na mesec, mu to pač tudi res ni treba. Vendar pa, če nemara ne veste: večina ljudi zasluži veliko, veliko manj. In kdor zasluži na teden 35 mark, temu se mora, pa naj je vam to všeč ali ne, 140 mark, ki si jih je prihranil, zdeti zelo veliko denarja. Za nešteto ljudi je sto mark skoraj toliko kakor milijon in sto mark pišejo tako rekoč s šestimi ničlami.«

Kako vseobsegajoča zna biti revščina, pa dokazuje to, da je sto dvajset mark namenjenih Emilovi babici, ki se je bila ob smrti njegovega očeta – zaradi ekonomske stiske – prisiljena preseliti v Berlin k svoji drugi hčerki. Tako Emil ne gre samo na brezskrbne počitnice in se zelo dobro zaveda odgovorne naloge, ki mu je bila zaupana. Nasploh je Emil vzoren fant: *»Bil je vzoren fant, ker je tak hotel biti! Za to se je odločil, kakor se človek odloči za to, da ne bo več hodil v kino ali nič več jedel bonbonov. Odločil se je za to in večkrat mu je to šlo prav težko. Kadar pa je ob koncu šole prišel domov in je lahko rekel: 'Mama, tu je spričevalo, in spet sem najboljši!' je bil zelo zadovoljen. Rad je videl, da so ga v šoli in povsod hvalili, ne zato, ker bi to veselilo njega, temveč ker je veselilo njegovo mamo. Ponosen je bil na to, da ji je po svoje lahko nekoliko poplačal vse tisto, kar je delala zanj vse življenje, ne da bi se bila utrudila.«*

Ko Emil ugotovi, da so mu denar na vlaku ukradli, se v svojem skrajnem obupu ne odloči za kapitulacijo, ampak za boj in se odpravi na lov za Grundeisom. V Berlinu se znajde v štirimilijonskem mestu, polnem najnovejših tehničnih inovacij in nadvse raznolikih ljudi, ki pa imajo eno skupno lastnost: nimajo časa, da bi se spraševali, kaj dela na ulicah njihovega nadvse imenitnega mesta majhen deček s kovčkom in šopkom rož. Zaradi manjšega neustadtskega incidenta, v katerega so vključeni Emil in njegovi sošolci, kip velikega nadvojvode Karla in rdeča barvica, ki je narisala kipu brke, si ne upa za pomoč prositi niti policije in tako sam samcat lazi za lopovom, vse dokler mu sreča na pot ne prinese detektivov. Berlinski fantje, karakterno in socialno zelo različni

med seboj, imajo ključni skupni značilnosti: berlinske ulice poznajo kot svoj žep in komaj čakajo kakšno dogodivščino, ki bi jim popestrila poletne počitnice. Če smo prej med vrsticami brali socialno dramo, se Kästnerjev fokus postopoma usmeri v zgodbo o prijateljstvu in solidarnosti. Dečki se – navidez samoumevno – povežejo, zgladijo pojavljajoča se nesoglasja in poskrbijo, da ima zgodba srečen konec: Grundeis je za zapahi, denar, ki ga je ukradel, pri prvotnih lastnikih, Emil pa se bo v Neustadt odpravil še s tisoč markami nagrade in novimi prijateljstvi.

Kaj bo iz srčnih fantalinov, ko odrastejo, nam Kästner ne razkrije niti v nadaljevanju, knjigi *Emil in trije dvojčki* (1935), čeprav v njej fantje že razmišljajo o tem, kaj bi jih utegnilo zanimati v življenju. Tiste resnične Emile, Gustave, Profesorje, Poni Klobučke in Dienstag je nekaj let kasneje posrkal vrtinec druge svetovne vojne. Ali jim je izkušnja prijateljstva, ki ni pristajala na socialne in družbene razlike, pomagala ohraniti trezno glavo v obdobju izrazitega fanatizma?

Kästner je močno verjel v krilatico, da so otroci naša prihodnost – edino v njih je še videl razvojni potencial. Prav zato je v svojih knjigah tako vztrajno pisal tudi o stvareh, ki so pomembnejše in večje od vsakdanjih malenkosti: o vrednotah. Kot zapiše v *Leteči učilnici*: *»Pogum brez pameti je norost; pamet brez poguma je nesmisel! Svetovna zgodovina pozna mnogo dob, v katerih so bili neumni ljudje pogumni ali pametni ljudje strahopetni. To je bilo napak. Šele ko bodo pogumni postali pametni in pametni pogumni, bi čutil svet tisto, kar je bilo pomotoma že tolikokrat ugotovljeno: napredek človeštva.«*

Lutkovno gledališče Ljubljana

Lutkovno gledališče Ljubljana
Krekov trg 2, 1000 Ljubljana
T 01 300 09 70, F 01 3000 980
E info@lgl.si
@lutkovno
@LutkovnoGledalisceLjubljana
www.lgl.si

Informacije, prodaja vstopnic ter vpis abonmajev in delavnic
Knjigarna Zvezdica Zaspanka
Krekov trg 2
Ljubljana

PO–PE od 9. do 19. ure
SO od 9. do 13. ure
in uro pred predstavo

T 080 2004/01 300 09 82
E blagajna@lgl.si

Spletna prodaja vstopnic www.lgl.si

Gostovanja in organizirani obiski šol in vrtcev
Edita Golob in Špela Juntos
T 01 3000 976
E organizacija@lgl.si

Svet Lutkovnega gledališča Ljubljana
Barbara Rogelj, Saša Ogrizek,
Marijana Kobe, Eva Strmljan Kreslin,
Martina Maurič Lazar

Strokovni svet Lutkovnega gledališča Ljubljana
Edvard Majaron, Jasna Vastl,
Mateja Pezdirc Bartol,
Barbara Orel, Zoran Srdić

Ustanoviteljica Lutkovnega gledališča Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.

Lutkovno gledališče Ljubljana sofinancirata Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Mestna občina Ljubljana – Oddelek za kulturo.

Pokrovitelja:

Medijski pokrovitelji:

LGL je član združenj:

Kraljestvo domišljije

LUTKOVNO GLEDALIŠČE
LJUBLJANA